

dr. sc. Hajrija Sijerčić-Čolić:
Krivično procesno pravo I i II
(*Knjiga I: Krivičnoprocesne radnje
i krivičnoprocesni subjekti,
Knjiga II: Tok redovnog krivičnog
postupka i posebni postupci*)
(Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2005.)

*Biti učitelj, to ne znači sjeći kao na panju tvrdnjama,
ni davati lekcije da se nauče, itd.; biti učitelj, to znači
zaista biti učenik. Učenje počinje kad ti, učitelju, učiš
od učenika, kad se ti smjestiš u ono što je on razumio,
prihvatiš način na koji je on to razumio, kada se pretvaraš
kao da polažeš ispit, ostavljajući svom sugovorniku da se
uvjeri da ti znaš svoju lekciju: takav je uvod, i tek onda
možeš pristupiti kakvu drugom pitanju.*
Sören Kierkegaard

Dr.sc. Hajrija Sijerčić-Čolić, izvanredna profesorica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, spada u red eminentnih bosanskohercegovačkih stručnjaka u oblasti krivičnog procesnog prava, međunarodnog krivičnog prava i međunarodnog prava o pravima čovjeka. Iz njezina pera u posljednjih nekoliko godina proistekao je velik broj, kako individualnih, tako i kolektivnih, znanstvenih djela od kojih, između ostalog, izdvajam posebno "Komentar zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini" (izd. Vijeće Evrope i Evropska komisija, 2005) i "Dictionary of Criminology and Criminal Justice - Woerterbuch der Kriminologie und Strafrechtslehre - Rječnik kriminologije i krivičnopravnih nauka" (izd. OSCE, 2001).

Objavlivanjem njezinog dvotomnog djela "Krivično procesno pravo I i II" na neki su način zaokruženi rezultati dosadašnjeg predanog dugogodišnjeg naučnog rada i djelovanja. Ovaj rad prilagođen je novom nastavnom planu i programu usklađenom prema uzusima Bolonjske deklaracije usvojenom u martu/ožujku 2005. godine za jednosemestralne predmete na trećoj godini dodiplomskoga studija Krivično procesno pravo I i Krivično procesno pravo II.

U pravnoj znanosti se obično kaže da, ukoliko želite vidjeti koliko država poštuje prava čovjeka, pogledate krivični postupak¹. Naime, u povijesti ljudskoga roda postojali su različiti

¹ *Nota bene: radi korektnosti oko sporazumijevanja u terminima u ovome prikazu ćemo uzeti **krivični postupak**, tj. postupak pred ustavom i zakonom utemeljenim sudom u kojem se utvrđuje postojanje krivičnog djela, pitanje*

krivični postupci koji su evoluirali u današnji (na našim prostorima) mješoviti, akuzatorsko-inkvizitorski krivični postupak, koji je nastao spajanjem najboljih formi akuzatorskoga i inkvizitorskoga krivičnog postupka. U povijesti, a posebno za vrijeme primjene čistog inkvizitorskoga krivičnog postupka, prava čovjeka nisu bila poštivana i ograničavana su na svakome koraku: od mučnih priznanja koja su rezultirala mnogim neopravdanim smrtnim kaznama (jer je priznanje *regina probationem*) pa sve do formalne ocjene dokaza koja je ograničavala sud. Danas se u međunarodnom pravu o pravima čovjeka, tj. njihovim pojavnim formalnim oblicima, smatra da je sud kao nepristrano i nezavisno tijelo ustanovljeno ustavom i zakonom slobodno u ocjeni dokaza. Ovo je, složiti ćemo se, jedna od najsigurnijih garancija da će optuženi u krivičnom postupku imati pravično suđenje.

Upravo je nota poštivanja ljudskih prava provučena kroz oba toma djela "Krivično procesno pravo I i II". Sama građa krivičnog procesnog prava raspoređena je u dvije knjige/toma: u prvome su krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje, dok je predmet drugoga sam tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci. Zbog podijeljene nadležnosti, u Bosni i Hercegovini postoje četiri zakona o krivičnom postupku, i to: (i) Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine² koji se primjenjuje na Sudu Bosne i Hercegovine, (ii) zatim entitetski zakoni o krivičnom postupku³ te (iii) Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁴, i forma kazivanja prilagođena je takvoj situaciji. Uzimajući u obzir prostor na kojemu se očekuje primjena ovoga udžbenika (a to je Federacija BiH), prvo se navodi ZKP FBiH, a zatim ostali po abecednome redu. Također, u objašnjavanju svih relevantnih instituta navedeni su i međunarodnopravni standardi u krivičnom postupku, prvenstveno pozivajući se na Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Europsku konvenciju o zaštiti temeljnih ljudskih prava i osnovnih sloboda s protokolima. Na kraju, što je za posebnu pohvalu, navode se presude Europskoga suda za ljudska prava, Ustavnoga suda BiH i Doma za ljudska prava BiH.

U prvoj knjizi (sveukupno 385 str.), pored kratkog teorijskog i historijskog uvoda u krivično procesno pravo, iscrpno su obrađena načela koja karakteriziraju suvremeno kontinentalno krivično procesno pravo s osvrtnom na bosanskohercegovačko (npr. načela oficijelnosti, legaliteta, akuzatornosti, kontradiktornosti, presumpcije nevinosti, *ne bis in idem*, *in dubio pro reo*, itd.), zatim subjekti krivičnog postupka: glavni (sud, tužilac i osumnjičeni/optuženi) i sporedni. U okviru suda kao subjekta krivičnog postupka dan je pregled organizacije sudova u sistemu krivičnog pravosuđa Bosne i Hercegovine, načela u obavljanju sudske funkcije i vrste sudske nadležnosti (*ratione materiae*, *ratione loci*, *ratione personae* i funkcionalna nadležnost). Razvoj, pravna priroda, načela postupanja te historijski razvoj i ustroj tužilaštva sistematski su obrađeni u okviru rasprave o tužiocu kao drugom glavnom subjektu krivičnog postupka. Skup prava koja pripadaju osumnjičenom/optuženom u krivičnom postupku, koji predstavlja pravo na obranu, kao i vrste obrane (materijalna i formalna) te prava i dužnosti branioca predmet su rasprave u dijelu koji se odnosi na trećeg glavnog subjekta krivičnog postupka - osumnjičenog/optuženog. Dužna pažnja dana je i oštećenom u krivičnom postupku.

Što se tiče radnji u krivičnom postupku, za njih kažemo da su krivičnoprocesne aktivnosti koje poduzimaju subjekti u krivičnom postupku, a zakoni o krivičnom postupku predviđaju oblik/formu, mjesto i vrijeme izvršenja tih aktivnosti. Potrebna pažnja dana je i u udžbeniku, s teorijskog i praktičnog aspekta. Kako se u toku krivičnog postupka donose određene

---

izvršioca krivičnog djela, utvrđivanja krivične odgovornosti optuženog i mogućnosti primjene sankcija propisanih materijalnim krivičnim pravom. Krivični postupak je vrsta **kaznenoga postupka**, a tu su još i ostali kazneni postupci: postupci za privredne presteupe, prekršajni postupak i disciplinski postupak.

² "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 3/2003, 36/2003, 26/2004, 13/2005, 48/2005, dalje ZKP BiH

³ Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 35/2003, 56/2003, 78/2004, 28/2005, dalje ZKP FBiH) i Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 50/2003, 111/2004, 115/2004, dalje ZKP RS)

⁴ "Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine" br. 10/2003, 48/2004 i 6/2005, dalje ZKP BD BiH)

odluke (presude, rješenja i naredbe), svaka od njih je detaljno prikazana s ukazivanjem na mogućnost praktične primjene: donošenje, priopćavanje i dostavljanje odluka, njihova pravosnažnost i izvršnost.

Krivični postupak je postupak u okviru kojeg se utvrđuje "postojanje, obim i kvalitet krivičnog postupka" koji opet zahtijeva utvrđivanje potpunih i istinitih činjenica da bi se kasnije primijenilo materijalno krivično pravo. To je važna "karika" postupka i sam postupak njihova dokazivanja je složen, pogotovo ako se uzmu u obzir suvremene tendencije krivičnog postupka: efikasnost u gonjenju te poštivanje i zaštita prava čovjeka. U tom svjetlu, rasprava u knjizi profesorice Sijerčić-Čolić vrlo je značajna. U tom smislu, najveći značaj imaju radnje dokazivanja i to: (i) pretresanje stana, prostorija i osoba, (ii) privremeno oduzimanje predmeta i imovine, (iii) ispitivanje osumnjičenog, odnosno optuženog, (iv) saslušanje svjedoka, (v) uviđaj i rekonstrukcija, (vi) vještačenje i (vii) posebne istražne radnje.

Druga knjiga (sveukupno 239 str.) bavi se pitanjima redovnog krivičnog postupka i posebnih postupaka. Naime, krivično procesno pravo BiH ima više oblika prvostupanjskog krivičnog postupka koji su zastupljeni u knjizi: (i) redovni krivični postupak (dijelovi II-VII), koji se sprovodi za krivična djela za propisanom kaznom zatvora preko 5 godina; (ii) sumarni krivični postupak ili postupak za izdavanje kaznenog naloga (VIII dio), koji se sprovodi za krivična djela s propisanom kaznom zatvora do 5 godina; (iii) postupak prema maloljetnicima (X dio); (iv) postupak protiv pravnih osoba (XI dio) i (v) posebni postupci (postupak za pružanje međunarodne krivičnopravne pomoći i izvršenje međunarodnih ugovora u krivičnopravnim stvarima i ekstradicijski postupak osumnjičenih, optuženih i osuđenih osoba (XIV dio), postupak za naknadu štete, rehabilitaciju i ostvarivanje drugih prava neopravdano osuđenih i neosnovano lišenih slobode (XV dio) i postupak za izdavanje potjernice i objave (XVI dio)).

Izlaganje autorice prati zakonski tekst (prvenstveno ZKP FBiH) uz odgovarajuću mjeru teorijskih razmatranja pojedinih instituta, tim prije što je udžbenik namijenjen prvenstveno studentima prvoga ciklusa u pravnom obrazovanju. No, istovremeno je koristan priručnik kako znanstvenicima, tako i praktičarima.

Metodologija izlaganja je deduktivna, tj. autorica je u obradi materije pristupila od općeg k posebnom. Ako, na primjer, uzmemo u obzir III dio (Osnovna načela krivičnog procesnog prava), vidjet ćemo da se u prvoj glavi daju opće naznake o načelima krivičnog procesnog prava, a zatim se obrađuje svako pojedino: načelo oficijelnosti, načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja, načelo akuzatornosti itd. U okviru svakoga također se ide od općih teorijskih postavki, zatim uvjeta primjene određenog načela (npr. načela utvrđivanja materijalne istine), izuzetka od primjene određenog načela, zatim njegovog zakonskog utemeljenja u krivičnoprocesnom zakonodavstvu BiH, a na kraju, što kao posebno vrijedno ističem, i shvaćanja i presude Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Na ovaj način dat je istovremeno i teoretski i praktični prikaz materije načela krivičnog procesnog prava. Ista metodologija primijenjena je i u drugim dijelovima rada.

I drugi istaknuti stručnjaci iz ove oblasti dali su pozitivno mišljenje u vidu recenzija. Spomenimo i to da su dane sve tri pozitivne recenzije, i to od prof. dr. sc. Berislava Pavišića, redovnog profesora Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, prof. dr. sc. Gorana Tomaševića, redovnog profesora Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i prof. dr. sc. Rajke Mladenović, redovnog profesora Pravnoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu u miru.

Na kraju možemo zaključiti da je pravna književnost u oblasti krivičnoga procesnoga prava bogatija za još jedno izuzetno djelo. Ovo proizlazi iz nekoliko postavki: bogato iskustvo i znanje autorice protkano je kroz svaki redak djela, u okviru djela navedena je relevantna domaća i strana književnost za dodatne informacije što ga čini otvorenijim i informativnijim, stil izlaganja prilagođen je početnicima, ali i onima koji već posjeduju znanje iz ove materije i presude Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu navedene su kao potkrjepa danim informacijama.

Završavajući ovaj prikaz želim napomenuti da bi ovaj rad bio, pored njegove prvotne funkcije kao udžbenika za pripremanje ispita iz nastavnog predmeta Krivično procesno pravo, izuzetno koristan kako praktičarima-sucima, tužiocima, odvjetnicima, tako i drugim znanstvenicima u oblasti krivičnog prava i postupka te ljudskih prava, i njegovo korištenje bilo bi, podrazumijeva se, izuzetno korisno, tj. oportuno.